

Tussenhandelaren en wapenmakelaars

Campagne tegen Wapenhandel, Mei 2009

Mark Akkerman

“A key problem for verification of compliance with UN arms embargoes is the lack of stringent national controls on the activities of arms brokers and transport agents who are frequently found to engage in unauthorized diversion of arms.”¹ (Brian Wood, Amnesty International)

Tussenhandelaren en wapenmakelaars

Auteur: Mark Akkerman

Eindredactie en lay-out: Wendela de Vries

Uitgave: Campagne tegen Wapenhandel mei 2009

---

¹ Brian Wood, Strengthening compliance with UN arms embargoes – key challenges for monitoring and verification, Amnesty International, 16 March 2006

Tussenhandelaren en wapenmakelaars

Tussenhandelaren en wapenmakelaars ('arms brokers') zijn vaak bepalende schakels in zowel legale als illegale wapenhandel. Op hun activiteiten bestaat weinig zicht, laat staan controle. Ondanks allerlei internationale initiatieven is de wetgeving hiervoor ook in Nederland nog altijd ontoereikend. Verzoeken vanuit de Tweede Kamer om daarin verandering te brengen schuift de regering vooralsnog op de lange baan.

Dit rapport inventariseert het juridische kader voor controle op tussenhandel en de mogelijkheden en moeilijkheden bij toepassing ervan. Het gaat daarbij zowel om tussenhandel en 'brokering' vanuit Nederland, als ook door Nederlanders in het buitenland. Ter illustratie komen enkele voorbeelden van (illegale) tussenhandel aan de orde. Tenslotte doen wij enkele aanbevelingen.

Wat is tussenhandel?

De Raad van de Europese Unie definieert tussenhandel als: "de activiteiten van personen en entiteiten die onderhandelen over transacties of transacties tot stand brengen die betrekking kunnen hebben op de overdracht van goederen die voorkomen op de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen van een derde land naar een derde land of die dergelijke goederen, welke zij in hun bezit hebben, kopen, verkopen of overdragen van een derde land naar een derde land."²

Wapenmakelaars worden onderscheiden van tussenhandelaren. Waar laatstgenoemden de handel in de wapens zelf regelen, vervullen makelaars meer een faciliterende rol. Zij regelen bijvoorbeeld zaken als vervoer en financiën. Overigens kunnen beide samenvallen, reden waarom in de literatuur beide begrippen vaak door elkaar gebruikt worden.

Internationale afspraken

De toenemende belangstelling voor de rol die tussenhandelaren spelen in de internationale (illegale) wapenhandel heeft geleid tot afspraken binnen de EU en de VN over toezicht op tussenhandel in wapens.

In juni 2003 kwam de *Raad van de Europese Unie* tot een gemeenschappelijk standpunt met als doel: "toezicht te houden op de tussenhandel in wapens, teneinde te voorkomen dat de wapenembargo's van de VN, de EU of de OVSE, alsmede de criteria van de Gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer, worden omzeild."³ De richtlijn bepaalt ondermeer dat voor tussenhandel een vergunning of schriftelijke machtiging nodig is (artikel 3) en dat elke lidstaat strafrechtelijke sancties instelt voor uitvoering van het toezicht op tussenhandel (artikel 6).

De in april 2004 aangenomen Resolutie 1540 van de *Veiligheidsraad van de Verenigde Naties* richt zich op de proliferatie van nucleaire, biologische en chemische wapens en hun overbrengingsmiddelen. Ten aanzien van tussenhandel bepaalt de resolutie dat elke staat zal "[d]evelop and maintain appropriate effective border controls and law enforcement efforts to detect, deter, prevent and combat, including through international cooperation

² Raad van de Europese Unie, Gemeenschappelijk Standpunt (2003/468/GBVB), 23 juni 2003, artikel 2

³ Raad van de Europese Unie, Gemeenschappelijk Standpunt (2003/468/GBVB), 23 juni 2003

when necessary, the illicit trafficking and brokering in such items in accordance with their national legal authorities and legislation and consistent with international law.”⁴

Daarnaast staat tussenhandel in wapens in een groot aantal andere internationale afspraken, zoals bij het *Wassenaar Arrangement*⁵, het Programma van de Verenigde Naties inzake handvuurwapens en lichte wapens⁶, en het VN-Protocol tot bestrijding van de illegale vervaardiging van en handel in vuurwapens.⁷ De laatste twee richten zich specifiek op kleine wapens. In datzelfde kader vallen ook het Nederlands-Noorse initiatief voor een gemeenschappelijke aanpak van tussenhandel in kleine en lichte wapens en initiatieven van regionale organisaties als de OVSE, de OAS, de Nairobi Groep en de SADC.⁸ Implementatie van al deze afspraken in nationale wetgeving en beleid varieert van land tot land.⁹

Regelgeving ten aanzien van tussenhandel in wapens in Nederland

Voor het werken met en verhandelen van vuur- en andere handwapens is een 'erkenning' vereist op basis van de **Wet Wapens en Munitie** (artikel 9 WWM). Bovendien is voor het daadwerkelijk invoeren of doen uitgaan van een wapen een consent (schriftelijke toestemming) nodig (artikel 14 WWM). Afhankelijk van het soort wapen, de frequentie van handelingen en het oogmerk kan voor overtreding van deze wetsartikelen een straf opgelegd worden variërend van een boete van maximaal 18.500 euro tot een gevangenisstraf van maximaal acht jaar. De WWM is ook van toepassing op een in Nederland gevestigde handelaar wanneer de betreffende wapens Nederland fysiek niet aandoen.¹⁰

Voor de uitvoer van 'strategische goederen', de verzamelnaam voor militaire goederen, waaronder wapens, en dual-use goederen (goederen met een zowel militaire als civiele toepassing) is het **Besluit Strategische Goederen** van toepassing. Deze op de Algemene Douanewet gebaseerde regeling bepaalt dat dergelijke uitvoer zonder vergunning

⁴ United Nations Security Council, Resolution 1540 (2004), 28 April 2004

⁵ Zie met name het in december 2003 door de deelnemende landen onder het Wassenaar Arrangement aangenomen 'Elements for Effective Legislation on Arms Brokering'

⁶ 'Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons', UN Document A/CONF.192/15, July 2001; deel 2 ("Preventing, combating and eradicating the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects"), paragraaf 14: "To develop adequate national legislation or administrative procedures regulating the activities of those who engage in small arms and light weapons brokering. This legislation or procedures should include measures such as registration of brokers, licensing or authorization of brokering transactions as well as the appropriate penalties for all illicit brokering activities performed within the State's jurisdiction and control."

⁷ Protocol against the Illicit Manufacturing and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, aanhangsel bij de United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2001; artikel 15, lid 1: "With a view to preventing and combating illicit manufacturing of and trafficking in firearms, their parts and components and ammunition, States Parties that have not yet done so shall consider establishing a system for regulating the activities of those who engage in brokering. Such a system could include one or more measures such as: (a) Requiring registration of brokers operating within their territory; (b) Requiring licensing or authorization of brokering; or (c) Requiring disclosure on import and export licences or authorizations, or accompanying documents, of the names and locations of brokers involved in the transaction."

⁸ Zie Brian Wood, Amnesty International, 'Action to prevent illicit arms brokering: Suggestions for action by the European Union and its partners', in 'Small Arms and Light Weapons Transfers', United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR), Genève, 2005

⁹ Zie de inventarisatie in hoofdstuk 2 van 'Developing a Mechanism to Prevent Illicit Brokering in Small Arms and Light Weapons', UNIDIR 22/2006, Genève, 2006

¹⁰ SBR 03/2380, 14 oktober 2004, zoals genoemd in de brief van de staatssecretaris van Economische Zaken over 'Extraterritorialiteit en tussenhandel' van 5 juli 2006

verboden is. Alleen uitvoer naar België en Luxemburg is van deze vergunningplicht uitgezonderd op basis van het Benelux-verdrag.

Dual-use goederen vallen sinds 1994 onder een communautaire regeling voor exportcontrole van de EU.¹¹ Voor uitvoer van deze goederen naar landen buiten de Europese Unie is afhankelijk van soort en bestemming een vergunning nodig, voor handel binnen de EU niet.

Voor de in- en uitvoer van bepaalde chemische stoffen is een specifieke regeling van kracht, de Uitvoeringswet Chemische Wapens. Tenzij een ontheffing is verleend, is de in- en uitvoer van de in het bij deze wet behorende Uitvoeringsbesluit Chemische Stoffen genoemde stoffen verboden.

Voor doorvoer van militaire goederen via Nederland is per 1 augustus 2008 onder de **Algemene Douanewet** een algemene vergunningplicht van toepassing geworden, analoog aan die voor de export. Een belangrijke uitzondering bestaat voor doorvoer afkomstig uit of op weg naar EU- en NAVO-lidstaten en enkele andere bevriende naties, waarvoor een meldplicht geldt. De doorvoer van dual-use goederen is overigens geheel vrij.

Voor de invoer van strategische goederen¹² uit het buitenland moet een International Import Certificate (IIC) worden aangevraagd.¹³ De centrale dienst voor in- en uitvoer (CDIU, onderdeel van de Belastingdienst/Douane) verstrekt het ICC aan de ontvanger. Met dit certificaat kan de buitenlandse leverancier vervolgens een uitvoervergunning bij de autoriteiten van zijn land aanvragen. De Nederlandse handelaar dient bij wederuitvoer de gebruikelijke exportvergunning aan te vragen.

Voor goederen die niet vallen onder de lijsten van strategische goederen kan in bepaalde gevallen een ad-hoc vergunningplicht worden opgelegd. Deze catch-all regeling is in 1996 in werking getreden en wordt bijvoorbeeld toegepast wanneer er aanwijzingen zijn dat goederen bestemd zijn voor projecten van massavernietigingswapens of voor landen waartegen embargo's gelden.¹⁴

Bij uitstek van toepassing op tussenhandel is het **Besluit Financieel Verkeer Strategische Goederen**. Volgens deze regeling is een vergunning van de Minister van Financiën nodig voor het verrichten van financiële handelingen, voor zover sprake is van transit- en driehoekshandel in militaire goederen welke zich buiten de Gemeenschap bevinden, dan wel binnen de Gemeenschap anders dan in het vrije verkeer (artikel 1). Dit geldt dus ook bij handel in goederen die Nederland zelf niet aandoen. Merk op dat, ondanks dat de naam anders suggereert, dual-use goederen niet langer onderdeel zijn van dit Besluit. In antwoord op Kamervragen schrijft de regering daarover: "De huidige Verordening (EG) 1334/2000 voorziet niet in een regeling inzake financiële dienstverlening. Om die reden is de reikwijdte van de wet financieel verkeer in 1994 beperkt tot militaire goederen. Momenteel wordt in het kader van de herziening van Verordening (EG) 1334/2000 gewerkt aan een controlemaatregel voor «brokering» in goederen en technologieën voor tweeërlei

¹¹ Verordening (EG) nr. 1334/2000, 22 juni 2000

¹² Goederen opgenomen in de "Gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen"

¹³ http://overheidsloket.overheid.nl/index.php?p=product&product_id=145&keyword=&sd=1, geraadpleegd 16 juni 2008

¹⁴ Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen, 2006

gebruik. Dit is ook een verplichting die voortvloeit uit Resolutie 1540 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.”¹⁵

Op grond van de **Sanctiewet** kunnen regels gesteld worden ten aanzien van het goederen-, diensten- en financiële verkeer. Via deze wet kunnen bijvoorbeeld internationale wapenembargo's in het Nederlandse recht vormgegeven worden. Het gaat dan meestal om door de Verenigde Naties of de Europese Unie afgekondigde embargo's. Op dit moment zijn dergelijke embargo's effectief tegen bijvoorbeeld China, Birma, Iran, Noord-Korea, Soedan, Sierra Leone en tegen terroristische groeperingen.¹⁶

In het uiterste geval kan een wapenhandelaar, die willens en wetens wapens levert waarmee ernstige misdrijven onder internationaal recht worden gepleegd, vervolgd worden aan de hand van de **Wet Internationale Misdrijven**.

Tussenhandel en brokering vanuit Nederland

Van legaal naar illegaal; de zaak JFY

In de lente van 1998 bestelt Jordanië honderd P90's bij de Belgische wapenfabrikant FN Herstal. De geweren zijn officieel bedoeld voor de Jordaanse Special Forces. Nog voordat ze echter in Jordanië aankomen, worden ze alweer doorverkocht aan de Zwitserse wapenhandel Brügger & Thomet. Na een verblijf van twee dagen in Jordanië worden ze naar Zwitserland vervoerd en van daaruit naar Nederland, naar het bedrijf JFY van voormalig politiemann J. F. van Yperen.

JFY is een schietsport- en wapenhandelzaak zoals er tallozen zijn in Nederland, die deels ook per postorder werken. JFY adverteert eind jaren negentig regelmatig in militaire tijdschriften en schietsportbladen, ondermeer met “Infantry Weapons [...] new & surplus, for every budget”.¹⁷ P90-geweren staan bekend om hun hoge penetratievermogen, geen kogelvrij vest is ertegen bestand. Om ze uit handen van criminelen te houden, worden ze officieel uitsluitend verkocht aan overheidsinstanties.

JFY bouwt de P90's om tot semi-automatische vuurwapens, zodat ze in Zwitserland verkocht mogen worden. EU-wetgeving verbiedt de verkoop van omgebouwde P90-geweren aan particulieren, maar in Zwitserland is het wel toegestaan. Brügger & Thomet beschikt over alle benodigde papieren voor de export, import en verkoop. Twintig vuurwapens blijven bij JFY als betaling voor de geleverde diensten; de rest wordt door Brügger & Thomet verkocht aan privépersonen en handelaars in Finland en België.

Eind jaren '90 duiken P90 submachinegeweren, die door JFY zijn omgebouwd, op bij gewapende overvallen in Frankrijk en België.¹⁸ Ook in het wapenarsenaal van topcrimineel Mink K. worden geweren uit deze partij aangetroffen.

Hoewel de leveringen spelen in 1998 en 1999 werden ze pas in 2004 naar buiten gebracht

¹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Beantwoording Kamervragen Van Velzen (SP) over levering van strategische goederen door dhr. Slebos aan Pakistan, 1601, 7 november 2007

¹⁶ European Commission, Sanctions or restrictive measures in force, 26 March 2008, http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/measures.htm

¹⁷ Jane's International Defence Review, juni 1998

¹⁸ 'Cent P90 dans la nature', Dernière Heure, 7 november 2005

in een reconstructie van het Belgische tv-programma Actuel. De Belgische justitie stelt een onderzoek in en stuurt opsporingsambtenaren naar Zwitserland en Nederland. De zaak stopt echter als wordt vastgesteld dat er geen fouten zijn gemaakt op Belgisch grondgebied.¹⁹

De zaak-JFK toont aan dat het tamelijk eenvoudig is om wapens van het legale naar het illegale circuit door te schuiven. Het valt vooralsnog niet te bewijzen dat JFY in deze zaak juridisch gezien iets te verwijten valt. Zover bekend is hij nooit vervolgd in deze kwestie. Wel raakte kort daarna Van Yperen zijn erkenning als wapenhandelaar kwijt.

Henk Slebos²⁰

Waar JFY zich bezig houdt met militaire wapens die in het civiele en uiteindelijk criminele circuit terecht komen, regelde Henk Slebos de export van onderdelen van nucleaire wapens naar Pakistan. Hij kan jarenlang vrijwel ongestoord zijn gang gaan door gebrekkige wetgeving en opsporing. Zijn handelsfirma Slebos Research koopt wereldwijd allerhande apparatuur en onderdelen in om die vervolgens, al dan niet via derde landen, naar Pakistan te exporteren.

Slebos onderhoudt al sinds zijn studietijd in de jaren zestig in Delft goede contacten met medestudent Abdul Qadeer Khan, ook wel de vader van de Pakistaanse atoombom genoemd. Begin jaren '90 gaat Khan zijn kernwapenkennis exporteren naar Libië, Noord-Korea en Iran. De zaak wordt algemeen gezien als het grootste proliferatieschandaal aller tijden.

Hoewel Slebos ontkent iets met de doorverkoop te maken te hebben, geeft hij grif toe decennia lang een spilfunctie vervuld te hebben in de opbouw van Pakistan's nucleaire programma. Van midden jaren '70 tot begin jaren '80 wordt Slebos geen strobreed in de weg gelegd, hoewel de toenmalige BVD dan al op de hoogte is van de nauwe samenwerking tussen Khan en Slebos. Wanneer in 1982 voor het eerst maatregelen tegen Slebos overwogen worden, blijken wettelijke mogelijkheden te kort te schieten om in te grijpen. Slebos scheert zo dicht mogelijk langs de wet. Veel van de spullen die hij uitvoert vallen in die tijd (net) niet onder de exportvergunningplicht. Maar soms ook wel: in oktober 1983 wordt hij betrapt op de illegale uitvoer van een oscilloscoop van Amerikaanse makelij en wordt daarvoor in 1985 veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf. In hoger beroep wordt dat teruggebracht tot zes maanden voorwaardelijk en een geldboete van omgerekend 20.000 euro.

Nog tijdens de strafzaak probeert hij opnieuw zaken naar Pakistan uit te voeren. Hoewel dat door tijdig ingrijpen mislukt, gaat hij in de jaren daarna onverminderd door met soms wel, soms niet geslaagde pogingen om aan Pakistan te leveren.

Met de invoering van de catch-all-regeling in 1996 slaagt de overheid er eindelijk in de handel van Slebos deels een halt toe te roepen. Met deze regeling kan de douane ook spullen tegenhouden die niet op de lijst Strategische Goederen voorkomen, wanneer vermoed wordt dat ze bijvoorbeeld voor massavernietigingswapens bestemd zijn. Ook bij

---

¹⁹ Ilhan Berkol, 'Marking, registering and tracing small arms and light weapons: policy options for the European Union', in: 'Small Arms and Light Weapons Transfers', UNIDIR, Genève, 2005

²⁰ Zie ook: Frank Slijper, 'Project Butter Factory – Henk Slebos and the A.Q. Khan nuclear network', TNI / Campagne tegen Wapenhandel, September 2007

vermoeden van overtreding van embargo's kan de douane nu ingrijpen. De catch-all regeling is een grote vooruitgang voor het optreden tegen wapenmakelaars. In een intern werkdocument uit 2006 van het project Nationale Veiligheid, opgesteld onder leiding van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, wordt echter geconstateerd dat volgens de FIOD-ECD de kennis bij het Openbaar Ministerie over wetgeving omtrent massavernietigingswapens te beperkt is.²¹ Of daar sindsdien verbetering in is gekomen is onbekend.

Slebos lijkt lak te hebben aan de regels en gaat ook na 1996 stug door. Voor een serie overtredingen van de In- en Uitvoerwet veroordeelde de rechtbank in Alkmaar hem in december 2005 tot een jaar gevangenis, waarvan acht maanden voorwaardelijk en een boete van bijna twee ton. In de motivering van het vonnis wijst de rechtbank op de veranderde houding van de overheid in de controle op uitvoer van bepaalde goederen: "De overtreden bepalingen strekken ertoe, ter bevordering van de internationale vrede en veiligheid, verspreiding van massavernietigingswapens te voorkomen. Aan de naleving en handhaving van deze zogenaamde non-proliferatiebepalingen wordt in nationaal en internationaal verband groot gewicht toegekend. Dat de overheid wellicht - zoals verdachte naar voren heeft gebracht - in een periode in het verleden minder controlerend is opgetreden, maakt dit niet anders."²² In hoger beroep verhoogt het Hof die straf tot achttien maanden, waarvan zes voorwaardelijk.

Regelgeving ten aanzien van tussenhandel door een Nederlandse onderdaan in het buitenland

In een aantal Nederlandse wetten is bepaald dat deze geheel of gedeeltelijk ook van toepassing zijn op daden van Nederlandse onderdanen in het buitenland. Voor de Wet Internationale Misdrijven (WIM) (artikel 2c) en de Sanctiewet 1977 (artikel 13) geldt deze extraterritoriale werking voor alle daarin genoemde misdrijven.²³

Economische Zaken en Buitenlandse Zaken schrijven in maart 2006 aan de Tweede Kamer: "Alleen in gevallen waarbij sprake is van een inbreuk op een wapenembargo onder de Sanctiewet gaat de extraterritoriale werking van de Nederlandse wetgeving verder. Dan kan de handeling buiten Nederland plaatsvinden en de betrokken persoon ook buiten Nederland wonen, maar is het enkele feit dat hij of zij Nederlands staatsburger is voldoende grond voor een claim op Nederlandse jurisdictie."²⁴

Noch het aan de Algemene Douanewet gekoppelde Besluit Strategische Goederen, noch het Besluit Financieel Verkeer Strategische Goederen, hebben extraterritoriale werking ten aanzien van (tussen)handel in wapens. Nederlanders die vanuit het buitenland handelen in wapens, hebben van de Nederlandse wetgever niets te duchten zolang zij de Sanctiewet of de WIM niet overtreden. Omdat een aantal Kamerleden vindt dat de wet op dat punt te

²¹ Project Nationale Veiligheid, "Geïntegreerde rapportage interdepartementale zelfevaluatie; Verspreiding CBRN-wapens (proliferatie)", Intern werkdocument, 16 mei 2006

²² Rechtbank Alkmaar, Vonnis zaak Slebos, LJN: AU8250, 16 december 2005

²³ Zie ook de brief van de staatssecretaris van Economische Zaken over 'Extraterritorialiteit en tussenhandel' van 5 juli 2006; BEB/HP 6043298

²⁴ Ministerie van Economische Zaken en Ministerie van Buitenlandse Zaken, 'Beantwoording schriftelijke vragen inzake het Nederlandse wapenexportbeleid in 2004', DVB/WW-086/06, 6 maart 2006

kort schiet, pleiten zij bij de regering voor aanvullende wetgeving die ook Nederlandse wapenhandelaren in het buitenland onder haar controle laat vallen. Opeenvolgende kabinetten schuiven de kwestie zolang mogelijk voor zich uit. Een eerste brief inventariseert alleen de huidige stand van zaken.²⁵ Als direct daarop om een aanvullende brief gevraagd wordt, die ook de (on)mogelijkheden van aanvullende wetgeving onderzoekt, is die er begin 2009 nog steeds niet.

Vervolgving voor tussenhandel vanuit het buitenland

De laatste jaren hebben twee opzienbarende zaken gespeeld waarbij de aanklacht gebaseerd was op illegale wapenhandel vanuit het buitenland. Het gaat om Frans van Anraat, die werd veroordeeld voor chemicaliën-leveringen aan Irak, en Guus Kouwenhoven, die in hoger beroep werd vrijgesproken van illegale wapenhandel in Liberia.

Die laatste zaak laat zien hoe moeilijk het is om vanuit Nederland een goed beeld te krijgen van wapenhandelactiviteiten door Nederlanders in het buitenland. Het Gerechtshof Den Haag stelde in zijn vonnis in deze zaak: “[Met deze overweging] wil het hof bovendien duidelijk maken, hoe lastig het is de feitelijke situatie in een dergelijk 'ver buitenland' vast te stellen en hoe voorzichtig daarom moet worden omgegaan met de beoordeling van de juistheid of onjuistheid van afgelegde verklaringen tegen de achtergrond van die feitelijke situatie, waarmee de Nederlandse justitie niet op voorhand vertrouwd is.”²⁶

In een derde zaak, die van John Bredenkamp, veroorzaken onduidelijkheden over de nationaliteit van de verdachte mist over de vervolgbaarheid. Tegelijk bestaat twijfel over de inspanningen van de overheid om eventuele aanknopingspunten uitputtend te onderzoeken. De Britse autoriteiten doen hiervoor aanzienlijk meer moeite.

Frans van Anraat

Vanaf de lente van 1984 is de Nederlandse zakenman Frans van Anraat Irak's belangrijkste leverancier van chemicaliën. Hij vult daarmee goeddeels het gat dat andere bedrijven, waaronder twee Nederlandse, laten vallen vanwege een uitbreiding van het Uitvoerbesluit Strategische Goederen. Door die uitbreiding waren een aantal chemicaliën onder de exportvergunningplicht komen te vallen en vanwege de wapenboycot tegen Irak en Iran niet langer toegestaan.

Van Anraat opereert via verschillende bedrijfjes vanuit Zwitserland. In 1989 stelt de Amerikaanse justitie hem in staat van beschuldiging voor het leveren van grote hoeveelheden in de VS geproduceerde thiodiglycol, een grondstof voor mosterdgas, aan Irak, Iran en Jordanië²⁷. Omdat thiodiglycol vanuit de VS alleen met een vergunning uitgevoerd mag worden en slechts naar Canada en enkele Europese landen, werkt Van Anraat met vervalste papieren.

Van Anraat wordt al in januari 1989 in Milaan aangehouden, maar weet na een voorlopige

²⁵ Zie ook de brief van de staatssecretaris van Economische Zaken over 'Extraterritorialiteit en tussenhandel' van 5 juli 2006; BEB/HP 6043298

²⁶ Gerechtshof Den Haag, Uitspraak hoger beroep zaak Kouwenhoven, LJN: BC6068, 10 maart 2008

²⁷ Reuters, AP, AFP, UPI, Nederlander verdacht van handel in grondstof voor gifgas, Volkskrant, 1 februari 1989

vrijlating te vluchten naar Irak.²⁸ Volgens de Amerikaanse douane gaat hij tijdens zijn verblijf in Bagdad door met het kopen van grondstoffen voor gifgassen. Van Anraat zou in totaal 2360 ton in 36 zendingen aan Irak geleverd hebben. Met de Amerikaans-Britse aanval in 2003 wordt het hem te heet onder de voeten. Hij krijgt een laissez passer van de Nederlandse ambassade, en gaat in Amsterdam wonen.

Justitie begint eind 2003 een onderzoek na uitlatingen van Van Anraat in de pers. Hij wordt op 6 december 2004 aangehouden, op verdenking van overtreding van de Wet Oorlogsstrafrecht²⁹ en medeplichtigheid aan genocide³⁰. Justitie bereidt de zaak grondig voor. Delen van het geheime FFCD-rapport³¹ worden opgenomen in het strafdossier en tientallen getuigen worden gehoord, waaronder slachtoffers van de gifgasaanvallen. Van Anraat geeft toe chemicaliën geleverd te hebben, maar zegt dat hij niet wist waarvoor ze gebruikt werden. Officier van Justitie Fred Teeven werpt in zijn requisitoir tegen dat Van Anraat nog tot kort voor zijn arrestatie door de Italiaanse politie begin 1989, bezig was te onderhandelen over thiodiglycol.³² Dat is ruim na de beruchte gifgasaanval op Halabja in maart 1988.

Op 23 december 2005 veroordeelt de rechtbank Van Anraat wegens medewerking aan oorlogsmisdaden³³. Volgens de rechtbank wist hij, of had hij moeten weten, dat de door hem geleverde chemicaliën voor gifgas gebruikt werden. Ook was het volgens de rechtbank zeker dat chemische wapens met door Van Anraat geleverde grondstoffen daadwerkelijk ingezet zijn door Irak. Medeplichtigheid aan genocide acht de rechtbank niet bewezen. Desondanks wordt hij conform de eis van het Openbaar Ministerie veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vijftien jaar.

Van Anraat én het OM, dat hem ook veroordeeld wil hebben voor medeplichtigheid aan genocide, gaan in hoger beroep. Het gerechtshof in Den Haag doet op 9 mei 2007 uitspraak. De veroordeling voor medeplichtigheid aan genocide komt er niet, wel wordt de straf voor medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden met twee jaar verhoogd. Dit omdat de medeplichtigheid zich in meerdere gevallen heeft voorgedaan.³⁴ Hoewel achter slot en grendel, vecht Van Anraat de uitspraak momenteel nog in cassatie aan bij de Hoge Raad.³⁵ Opmerkelijk aan deze internationaal unieke zaak is dat na aanvankelijke ontkenning door de regering dat van vervolging nog sprake zou kunnen zijn - vanwege zowel verjaring van overtredingen van de In- en Uitvoerwet, alsook vanwege de ontbrekende extraterritoriale werking voor overtredingen van de IUW - het OM via het internationaal recht wel tot een

---

²⁸ Scotsman, Genocide charges for 'Saddam's supply man', 7 December 2004; BBC News, Dutchman in Iraq genocide charges 18 March 2005; Eric Rich, Dutch authorities tracking chemicals used by Iraq: Baltimore firm part of probe of poison gas, Washington Post, 9 November 2005

²⁹ Het betreffende artikel 8 van deze wet is inmiddels komen te vervallen wegens inwerkingtreding van de Wet Internationale Misdrijven

³⁰ Overtreding van de uitvoeringswet Genocideverdrag

³¹ Het geheime 'Full Final and Complete Disclosure' (FFCD) rapport van de Verenigde Naties is de verantwoording die Irak in 1992, met latere aanvullingen, aan UNSCOM heeft afgelegd over zijn chemische wapens programma. In het rapport is een lijst opgenomen van bedrijven (voor zover bekend) die aan Irak geleverd hebben.

³² Openbaar Ministerie, Requisitoir in de strafzaak tegen Frans Cornelis Adrianus van Anraat, 09/751003-04, december 2005

³³ Rechtbank 's-Gravenhage, Sector Strafrecht, Vonnis in de zaak van de Officier van Justitie tegen Van Anraat, 09/751003-04, LJN: AU8685, Den Haag, 23 december 2005

³⁴ Gerechtshof Den Haag, Uitspraak hoger beroep zaak Van Anraat, LJN: BA4676, 9 mei 2007

³⁵ http://advocatenkantoorijnsen.nl/Gedane_Zaken...

harde zaak wist te komen.³⁶

Guus Kouwenhoven

Minder voorspoedig voor het OM verloopt de berechting van Guus Kouwenhoven³⁷, die werd vervolgd voor illegale wapenhandel met Liberia (Sanctiewet 1977 in combinatie met de Sanctieregeling Liberia 2001 en 2002) en medeplichtigheid aan het plegen van oorlogsmisdrijven (Wet Internationale Misdrijven). In maart 2005 werd hij gearresteerd, nadat het OM op zijn spoor gekomen was door ondermeer een rapport van de organisatie Global Witness, waarin hij als belangrijke speler in de illegale wapenhandel werd aangeduid.³⁸

Eerder had het UN Expert Panel on Sierra Leone Kouwenhoven al op de korrel genomen. In een rapport uit december 2000 staat: "Kouwenhoven is responsible for the logistical aspects of many of the arms deals. Through his interests in a Malaysian timber project in Liberia, he organises the transfer of weaponry from Monrovia into Sierra Leone. Roads built and maintained for timber extraction are also conveniently used for weapons movement within Liberia, and for the onward shipment of weapons to Sierra Leone."³⁹ Na de val van Taylor en diens vlucht naar Nigeria in 2003, staakte ook Kouwenhoven zijn activiteiten in Liberia.⁴⁰

In april 2004 besloot de Raad van de Europese Unie bij verordening de tegoeden te bevriezen van Taylor en personen en entiteiten die met hem in verband gebracht kunnen worden. Tot die personen behoort ook Kouwenhoven.⁴¹ Deze verordening volgde op een vergelijkbaar eerder besluit van een speciale commissie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Kouwenhoven wordt daarbij omschreven als: "Arms dealer in contravention of UNSC resolution 1343. Funds purveyor to the Taylor regime. Close associate of Taylor. Supported former President Taylor's regime in effort to destabilize Sierra Leone and gain illicit access to diamonds and funds."⁴²

De Nationale Recherche deed onderzoek in Liberia en hoorde meer dan dertig getuigen. In zijn inbreng voor de rechtbank baseerde het OM zich met name op deze getuigenverklaringen en eist vervolgens 20 jaar cel. In eerste aanleg wordt Kouwenhoven tot een gevangenisstraf van 8 jaar wegens schending van het Sanctiebesluit Liberia

³⁶ Over de onmogelijkheid om Van Anraat te vervolgen op basis van diverse wetten ("[Gelet op het voorgaande] waren de handelingen van Van Anraat niet strafbaar volgens de destijds geldende wettelijke bepalingen."): Ministerie van Justitie, Beantwoording Kamervragen Van Bommel (SP) over mogelijke verkoop van gifgassen aan Irak door Frans van Anraat, 383, 28 november 2003; de Sanctiewet was ook niet van toepassing, omdat er eind jaren '80 geen sanctieregeling of -besluit ten aanzien van Irak van kracht was.

³⁷ Abusievelijk ook wel Gus of Guus van Kouwenhoven genoemd

³⁸ Global Witness, 'The Usual Suspects - Liberia's Weapons and Mercenaries in Côte d'Ivoire and Sierra Leone', March 2003; Minister Donner van Justitie verwijst in de beantwoording van Kamervragen van Van Velzen (SP) ook naar dit rapport, naast onderzoek door de VN, als aanleiding voor verdenking tegen en arrestatie van Kouwenhoven; Ministerie van Justitie, Beantwoording Kamervragen over een vermeende Nederlandse wapenhandelaar, 1440, 19 april 2005

³⁹ Report of the Panel of Experts appointed pursuant to UN Security Council Resolution 1306 (2000), Paragraph 19, in relation to Sierra Leone, December 2000

⁴⁰ AfrikaNieuws, 'Nederlander leverde wapens aan Liberia', jaargang 2, nummer 12, 24 maart 2004

⁴¹ Raad van de Europese Unie, Verordening (EG) nr. 872/2004 inzake verdere restrictieve maatregelen ten aanzien van Liberia, 29 april 2004

⁴² Security Council Committee established pursuant to resolution 1521 (2003) concerning Liberia, List of individuals and entities subject to the measures contained in Paragraph 1 of Security Council Resolution 1532 (2004) concerning Liberia (the assets freeze list), 14 June 2004 (last updated 30 November 2005)

veroordeeld. Voor medeplichtigheid aan het plegen van oorlogsmisdrijven wordt hij vrijgesproken. In hoger beroep, dat zowel door het OM als door Kouwenhoven wordt aangetekend, laat het Gerechtshof echter geen spaan heel van de bewijsvoering. De getuigenverklaringen zijn onduidelijk en in sommige gevallen aantoonbaar onjuist. Kouwenhoven wordt volledig vrijgesproken. Het Hof spreekt een ongekend hard oordeel uit over vergaand ontbreken van betrouwbare bewijsmiddelen en meent dat een veroordeling “op drijfzand” zou berusten.⁴³

Daarnaast heeft het Hof forse kritiek op het Openbaar Ministerie ten aanzien van het onvoldoende rekening houden met belangen van de verdachte. Het gaat dan vooral om het negeren van verzoeken van de verdediging om getuigenverklaringen te toetsen, om beperkt ondervragingsrecht bij getuigenverhoren en het buiten kennis van de verdediging houden van verhoren in een parallel opsporingsonderzoek. Het Hof concludeert dan ook dat de “inrichting van het opsporingsonderzoek [...] als weinig kritisch en daardoor als eenzijdig de verdachte belastend moet worden aangemerkt.”⁴⁴

Omdat het Hof het verzoek tot het horen van twee anonieme getuigen had afgewezen, besloot het OM in cassatie te gaan. De Hoge Raad moet in deze procedure nog een oordeel vellen.⁴⁵ Mogelijk in het licht van deze juridische ontwikkelingen hebben de VN onlangs de bevrozing van de tegoeden van Kouwenhoven, als ook zijn reisverbod, opgeheven.⁴⁶

John Bredenkamp

De steenrijke zakenman John Bredenkamp - goed voor een vermogen dat volgens schattingen uiteenloopt van 230 miljoen⁴⁷ tot 700 miljoen pond⁴⁸ - wordt al sinds de jaren '70 van de vorige eeuw in verband gebracht met wapenleveranties aan Congo, Zimbabwe, Iran en Irak.⁴⁹ Tijdens de langdurende oorlog tussen de twee laatstgenoemde landen leverde hij als tussenpersoon aan beide wapens: kanonnen en landmijnen aan Irak en luchtdoelraketten aan Iran. De levering aan Iran zou in samenspraak met de Britse inlichtingendienst MI5 hebben plaatsgevonden.

Begin deze eeuw duikt de naam Bredenkamp op in documenten van de Verenigde Naties. Zo wordt hij in een Veiligheidsraaddocument over de situatie in Angola omschreven als “allegedly an arms dealer”.⁵⁰ Een speciaal panel van de VN schrijft over hem: “Mr. Bredenkamp [...] is experienced in setting up clandestine companies and sanctions-busting operations” en “John Bredenkamp, who has a history of clandestine military procurement, has an investment in Aviation Consultancy Services Company (ACS).” Er worden zelfs concrete wapenleveranties in het rapport van dit panel beschreven: “Mr. Bredenkamp’s representatives claimed that his companies observed European Union sanctions on

⁴³ Gerechtshof Den Haag, Uitspraak hoger beroep zaak Kouwenhoven, LJN: BC6068, 10 maart 2008

⁴⁴ Idem

⁴⁵ Novum, ‘OM naar Hoge Raad in zaak-Kouwenhoven’, 20 maart 2008

⁴⁶ Security Council SC/9538, 15 december 2008

⁴⁷ Henk Willem Smits, ‘Sancties Brussel tegen Quote-500 lid John Bredenkamp’, Quote, 26 januari 2009 (http://www.quotenet.nl/biz/sancties_brussel_tegen_quote_500lid_john_bredenkamp.php)

⁴⁸ Ian Traynor, ‘EU adds British-based firms to Zimbabwe sanctions blacklist’, Guardian, 27 januari 2009

⁴⁹ Peter Vermaas, ‘De Nederlandse wapenbroeder van Mugabe’, Groene Amsterdammer, 7 februari 2004; Antony Barnett and Paul Harris, ‘UK sports agent accused of selling military gear to African despot’, Observer, 27 October 2002

⁵⁰ United Nations Security Council, Letter dated 12 October 2001 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 864 (1993) concerning the situation in Angola addressed to the President of the Security Council, S/2001/966, 12 October 2001

Zimbabwe, but British Aerospace spare parts for ZDF (Zimbabwe Defense Forces) Hawk jets were supplied early in 2002 in breach of those sanctions. Mr. Bredenkamp also controls Raceview Enterprises, which supplies logistics to ZDF. The Panel has obtained copies of Raceview invoices to ZDF dated 6 July 2001 for deliveries worth \$3.5 million of camouflage cloth, batteries, fuels and lubricating oil, boots and rations. It also has copies of invoices for aircraft spares for the Air Force of Zimbabwe worth another \$3 million.”⁵¹

Een complicerende factor is de onduidelijkheid die jarenlang heerst over de nationaliteit(en) van Bredenkamp. Hem worden namelijk meerdere paspoorten toegeschreven: de Zuid-Afrikaanse, Zimbabwaanse, Surinaamse en Nederlandse. Die laatste, zo bleek pas onlangs, is hij in 2000 automatisch kwijtgeraakt “door de vrijwillige verkrijging van een andere nationaliteit”, te weten de Zuid-Afrikaanse.⁵² Over zijn huidige nationaliteit(en) kan de regering niet ‘gezaghebbend’ oordelen. Wel bevestigt zij een uitspraak van het OM dat “als iemand een Nederlands paspoort droeg ten tijde van het plegen van het misdrijf het Nederlands Openbaar Ministerie tot vervolging kan overgaan”; om daaraan toe te voegen: “Om te bezien of een persoon strafrechtelijk kan worden vervolgd, is derhalve van belang of het feit in Nederland is gepleegd, dan wel of het feit in het buitenland is gepleegd door een persoon die ten tijde van het plegen Nederlander was”. Of daarnaar ook diepgravend nader onderzoek is of wordt gedaan, wordt uit de antwoorden niet duidelijk, terwijl daarvoor voldoende aanleiding lijkt te bestaan, gezien de circulerende beschuldigingen en onderzoeken naar de man in andere landen.

Een eerder oriënterend onderzoek naar Bredenkamp door het landelijk parket leverde, mede door gebrek aan informatie, eventuele verjaring en het niet onder de Sanctiewet vallen van mogelijke leveranties, onvoldoende aanknopingspunten op voor een nader strafrechtelijk onderzoek, zo stelde Minister Donner van Justitie in 2005 in antwoord op Kamervragen⁵³

Waar Bredenkamp in Nederland juridische vervolging vooralsnog ontloopt, ligt dat anders in het Verenigd Koninkrijk. In oktober 2006 vind er een inval van de Serious Fraud Office plaats in zijn Britse huis en kantoor. Aanleiding voor de inval was een onderzoek naar corruptie bij BAE Systems, waarbij Bredenkamp als vertegenwoordiger van dit bedrijf in Zuid-Afrika grote sommen smeergeld ontvangen zou hebben bij een aantal wapendeals.⁵⁴ Bredenkamps bedrijf Aviation Consultancy Services was tot enkele jaren geleden vertegenwoordiger in Afrika voor grote Europese wapenproducenten als het Britse BAE Systems en het Italiaanse Agusta.⁵⁵

Bredenkamp was eerder in 2006 ook onderwerp van Zuidafrikaans onderzoek naar smeergelddbetalingen van BAE Systems en Saab aan de Zuid-Afrikaanse regering, om een

⁵¹ United Nations, Final report of the Panel of Experts on the Illegal Exploitation of Natural Resources and Other Forms of Wealth of the Democratic Republic of the Congo, S/2002/1146, 16 October 2002

⁵² Beantwoording vragen van het lid Van Velzen over de financiële sancties tegen dhr. J.B., 29 januari 2009

⁵³ Ministerie van Justitie, Beantwoording vragen van het lid Van Velzen (SP) aan de ministers van Justitie en van Buitenlandse Zaken over een strafrechtelijk onderzoek naar een van illegale wapenhandel verdachte Nederlander, Aanhangsel van de Handelingen, 69, Tweede Kamer, 28 september 2005

⁵⁴ David Leigh and Rob Evans, Arms broker's home and offices raided in fraud investigation, Guardian, 19 October 2006

⁵⁵ Amnesty International, ‘A catalogue of failures: G8 arms exports and human rights violations’, 19 May 2003

contract voor Hawk en Gripen gevechtsvliegtuigen binnen te slepen.⁵⁶ In november 2008 vielen financieel rechercheurs kantoren die aan hem verbonden zouden zijn binnen.⁵⁷ Diezelfde maand zag Bredenkamp zijn naam en twintig aan hem gelieerde bedrijven voorkomen op een Amerikaanse zwarte lijst van aan het Mugabe regime verbonden personen.⁵⁸ Ook op een vergelijkbare EU-lijst met reisverboden en financiële sancties, die begin 2009 van kracht werd prijkt de naam van hem en zijn bedrijven.⁵⁹

Moeilijkheden bij opsporing en vervolging

Het opsporen en arresteren van in het buitenland actieve Nederlandse wapenhandelaars is zeker niet eenvoudig. Er zijn een aantal obstakels te onderscheiden in het hele proces van onderzoek naar illegale handel tot een uiteindelijke veroordeling door de rechter.

In de eerste plaats is per definitie het zicht op illegale wapenhandel zeer beperkt. Dit geldt temeer wanneer die plaats vindt in landen of gebieden in een conflictsituatie. Of zulke illegale wapenhandel waarbij Nederlanders in het buitenland betrokken zijn ter ore van opsporingsinstanties in Nederland zal komen blijkt in de praktijk vooral afhankelijk te zijn van tips van buitenlandse inlichtingendiensten, dan wel onderzoek door maatschappelijke organisaties en journalisten. En dan nog is het de vraag of deze instanties er ook iets mee kunnen en zullen doen.

Ook wanneer dit wel het geval is, zal de kwaliteit van de informatie vaak een wezenlijk probleem zijn. Voor onderzoek in een betrokken land zijn Nederlandse opsporingsinstanties afhankelijk van de medewerking van de lokale autoriteiten; ook kan de veiligheid een probleem zijn. Opsporing en bewijsvoering zal dan verder plaats zal moeten vinden op basis van informatie die door dat land zelf verstrekt wordt, of, zover mogelijk, door internationale organisaties. Waar wel onderzoek in het land zelf kan plaatsvinden kunnen zich problemen voordoen die variëren van gebrekkige kennis van de lokale situatie tot moeilijkheden bij het inpassen van onderzoek dat gedaan is in een anders ingericht rechtssysteem, binnen de kaders van het Nederlandse systeem. Het rond krijgen van de bewijslast is daarmee al met al een moeilijke opgave.

Een ander obstakel in de daadwerkelijke berechting ligt in de aanwezigheid van een verdachte. Wanneer deze persoon zich in het buitenland bevindt is ook hierbij medewerking van dat andere land vereist. De mate van succes is dan afhankelijk van het bestaan van een uitleveringsverdrag of een vergelijkbare overeenkomst, en dan nog is het de vraag of er daadwerkelijk tot uitlevering overgegaan zal worden.

De zaak Kouwenhoven heeft tenslotte aangetoond dat de moeilijkheden om bewijslast rond te krijgen er niet toe mogen leiden dat er aan de rechten van verdachten voorbij wordt gegaan. Dat betekent dat ook de verdediging in dergelijke zaken mogelijkheden moet krijgen om het onderzoek van het OM te volgen, getuigen te horen, eigen getuigen aan te brengen enzovoort.

---

⁵⁶ Adriaan Basson, Sam Sole and Stefaans Brümmer, 'Arms probe reopened', Mail & Guardian online, 20 March 2008

⁵⁷ Karyn Maughan, 'Scorpions keep arms-deal investigation hot', The Star, 27 November 2008

⁵⁸ 'Treasury Designates Mugabe Regime Cronies', 25 november 2008 (<http://www.treas.gov/press/releases/hp1295.htm>)

⁵⁹ Commission Regulation (EC) No 77/2009 of 26 January 2009 amending Council Regulation (EC) No 314/2004 concerning certain restrictive measures in respect of Zimbabwe. Daarop staan naast een verlopen Nederlands paspoort een Zimbabwaans en Surinaams paspoort genoemd.

Aanbevelingen

Ten aanzien van tussenhandel in of vanuit Nederland:

- Sinds de invoering van de catch-all regeling zijn de juridische mogelijkheden om ongewenste tussenhandel in niet-strategische goederen tegen te gaan redelijk sluitend. Gegeven het feit dat Henk Slebos toch grote hoeveelheden nucleair gerelateerde goederen aan Pakistan heeft kunnen leveren is het wel de vraag hoe effectief onderzoeksinstanties van de overheid bovenop dergelijke zaken zitten. Meer prioriteit en deskundigheid lijkt geboden.

-Onvoldoende dekkend is de huidige regeling voor het driehoeksverkeer in strategische goederen. Tussenhandel vanuit Nederland in dual-use goederen die Nederlands grondgebied niet aandoen valt buiten de vergunningplicht in het kader van de regeling/beschikking Financieel Verkeer Strategische Goederen. De regering moet in lijn met eerdere beloften binnen de EU meer druk uitoefenen op de reparatie van dit gat in de wet.

-De uitvoering van Veiligheidsraadresolutie 1540, met bepalingen ten aanzien van tussenhandel in goederen bedoeld voor de proliferatie van nucleaire, biologische en chemische wapens, dient voortvarend ter hand genomen te worden.

-In lijn met een eerdere constatering van de overheid, moet bij het OM, net als andere instanties wanneer van toepassing, kennis van proliferatiegerelateerde wetgeving verbeterd worden.

-Verlenging van de verjaringstermijn voor overtredingen van de Sanctiewet en de Algemene Douanewet. In de praktijk blijken er vaak langere periodes over heen te gaan voordat het begaan van misdrijven onder deze wetten duidelijk wordt.

Ten aanzien van wapenhandel door Nederlanders in het buitenland:

-Het verdient aanbeveling alle Nederlandse wetgeving die van toepassing is op de illegale handel in wapens extraterritoriaal toepasbaar te maken.⁶⁰ Dit vereist een wijziging van een aantal wetten, waaronder het Wetboek van Strafrecht⁶¹ en de Algemene Douanewet in combinatie met het Besluit Strategische Goederen. De werking van deze laatste wet zou bovendien uitgebreid moeten worden tot de levering van diensten en niet enkel moeten toezien op het grensoverschrijdend verkeer van goederen.

-Van groot belang voor een serieuzere aanpak van illegale tussenhandel in wapens is het maken van meer bindende internationale afspraken. Multilaterale afspraken binnen VN-verband verdienen hierbij de voorkeur, maar ook bilaterale afspraken over bijvoorbeeld de wederzijdse mogelijkheden tot onderzoek, vervolging en berechting, kunnen hierbij een rol spelen. Uiteraard dienen de rechten van verdachten in het kader van zulke afspraken gerespecteerd te worden. Mogelijk kunnen verdergaande internationale afspraken over bijvoorbeeld mensenhandel hierbij als voorbeeld dienen.⁶²

-Daarnaast zouden de mogelijkheden voor vervolging en berechting van illegale

---

⁶⁰ Of daadwerkelijke vervolging opportuun is, gelet op zaken als regelgeving en vervolgbaarheid in derde landen, is een afweging van het Openbaar Ministerie

⁶¹ Het gaat dan bijvoorbeeld om de strafbaarheid voor medeplichtigheid, i.c. door het leveren van goederen, aan oa bepaalde geweldsmisdrijven.

⁶² Zie bijvoorbeeld het Palermo Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, aangenomen door de VN in 2000, in werking getreden op 25 december 2003

wapenhandel door internationale instanties uitgebreid moeten worden. Van de bestaande instanties ligt het Internationale Strafhof hierbij het meest voor de hand. Een wijziging van het Statuut van het Strafhof zou de reële mogelijkheden om tot vervolging en berechting over te gaan vergroten. Betere politionele samenwerking, bijvoorbeeld in het kader van Interpol, kan, mits wordt voldaan aan de voorwaarde van voldoende democratische controle, de kansen op opsporing van wapenhandel en -handelaars verhogen.

-Binnen de beperkte mogelijkheden die de huidige juridische situatie biedt, dient het Openbaar Ministerie hogere prioriteit aan de vervolging van in het buitenland in de illegale wapenhandel actieve Nederlanders te geven. Dit betekent alerter zijn op aanwijzingen over dergelijke activiteiten en het benutten van alle mogelijkheden om hier onderzoek naar te doen.

-Met name de zaak-Kouwenhoven heeft geleerd dat onderzoek naar activiteiten in andere landen geen gemakkelijke opgave is. Het OM dient daarom expertise op dit gebied te ontwikkelen. Dit betekent ook dat aandacht geschonken wordt aan het toepassen van in andere rechtssystemen verzamelde onderzoeksresultaten binnen de Nederlandse rechtskaders.

-Daarbij aansluitend dienen, alleen al in het kader van het recht op een 'fair trial', de rechten en belangen van verdachten in acht genomen te worden.

-Dit rapport richt zich in de eerste plaats op (strafrechtelijke) juridische mogelijkheden om (illegale) tussenhandel aan te pakken en in te perken. Dit neemt niet weg dat ook andere instrumenten ingezet kunnen worden om dit doel te bereiken. Gedacht kan worden aan diplomatieke druk (bi- of multilateraal) om bijvoorbeeld verdachten in een ander land te vervolgen, uit te wijzen of het werk onmogelijk te maken; het inzetten van de media (verhalen publiceren); het nemen van financiële maatregelen tegen wapenhandelaars en het opleggen van reisverboden binnen bijvoorbeeld VN- of EU-verband.

Recente publicaties Campagne tegen Wapenhandel

- **Licentieproductie van wapens – gebrekkige controle** Maart 2009, factsheet
- **Analyse Nederlandse wapenexportvergunningen 2007** December 2008, rapport
- **Wapenexport en duurzame ontwikkeling** November 2008 Reader voor publieksdebat ism Evert Vermeer Stichting
- **From Venus to Mars: the European Union's steps towards the militarisation of space** November 2008, rapport uitgegeven i.s.m TNI
- **Wapenexport en duurzame ontwikkeling** Oktober 2008, factsheet
- **Fregatten voor Marokko** Juli 2008, factsheet
- **Good Conduct? Ten Years of the EU Code of Conduct on Arms Exports** Juni 2008, rapport ism diverse Europese NGO's
- **Joint Strike Fighter, de race is nog niet gelopen** Juni 2008, onderzoeksdossier ism Vredesmagazine
- **Pensioenfondsen in de Wapenindustrie - een tussenstand** Mei 2008, rapport
- **Tien keer nee tegen de JSF** Mei 2008, factsheet
- **Europese interne markt voor militaire goederen** Februari 2008, policy paper
- **The devil is in the detail** Februari 2008, rapport over clustermunities in opdracht van IKV/PaxChristi
- **Analysis Dutch arms exports 2006** Januari 2008, rapport

Zonder donateurs geen Campagne tegen Wapenhandel

Steun ons met een gift op giro 3767096

t.n.v. Campagne tegen Wapenhandel, Amsterdam

Campagne tegen Wapenhandel

Anna Spenglerstraat 71
1054 NH Amsterdam
tel/fax: 020-6164684
info@stopwapenhandel.org
Giro: 3767096